

EKOTURIZAM – ZABLUDE, OGRANIČENJA, MOGUĆNOSTI

ECOTOURISM – MISCONCEPTIONS, TERMS, POSSIBILITY

Jovan Milivojević¹⁾, mr Katarina Kanjevac Milovanović²⁾, Aleksandra Kokić Arsić³⁾

Rezime: Ovaj rad ima za cilj da ukaže na zablude i ograničenja vezane za ekoturizam. Zablude su posebno primamljive za zemlje u razvoju ili tranziciji i najčešće dovode do velikih oštećenja životne sredine u oblastima sa očuvnom prirodom zbog neadekvatnog tumačenja i nesprovođenja osnovnih principa ekoturizma. S druge strane, veliki broj turističkih kompanija i lokalnih samouprava u želji za brzim sticanjem prihoda i ekstra profita pod parolom ekoturizma svesno žrtvuje nacionalno bogatstvo i time teško narušavaju osnovna ljudska prava budućih generacija. Da bi se to izbeglo, a uz poštovanje principa održivog razvoja, data je metodologija koja apsolutno obezbeđuje fundamentalne postavke ekoturizma. Prema tome, niko se ne može baviti ekoturizmom a da nije primenio međunarodne standarde u ovoj oblasti i za to dobio sertifikat od ovlašćenog sertifikacionog tela.

Ključne reči: ekoturizam, standardi, životna sredina, sertifikacija.

Abstract: The aim of this work is to indicate in fallacies and terms combined water for ecotourism. Fallacies are separately alluring for developing countries or transition and mainly bring as far as large damage life Environment at zones with protect nature because of inadequately interpretation and unpractical Basic principle ecotourism. With helpmate page, many Tourist Company and local municipality at desire for hastily obtaining revenue and super profit floor slogan ecotourism wittingly sacrifice national riches and thereby heavily disturb datum point civil rights future generation. That herself that escape, and beside respect principle sustainable development, given is methodology what absolutely provide base scheme ecotourism. Accordingly, nobody herself can't main ecotourism and but for apply international standards at this Region and on't on it gotten certificat from notified certification body.

Key words: ecotourism, standards, environment, certification

1. UVOD

Ekoturizam – najčešće upotrebljavana reč u industriji putovanja. Ali šta je suština? Ekoturistička društva ga definišu kao „odgovorno putovanje u prirodne oblasti u kojima je konzervirana životna sredina i koje unapređuje blagostanje lokalne zajednice (ljudi)“. Putovanje kroz subalpske šume nije ekoturizam sem ako putovanje donosi korist za životnu sredinu i ljude koji su tamo. Splavarenje (reke Tara, Ibar) je ekoturizam koji podrazumeva svesnost i pomoć u zaštiti sliva reke. Prljava je inepretacija od strane brojnih kompanija koje ekoturizam promovišu kao nešto što nije svakodnevno. Ako je ekoturizam važan za vas postavice pitanje i naći odgovor

kako da „konzervirate i unapredite“ mesto koje posećujete.

Atributi ekoturizma se mogu opisati alatima za konzervaciju i njegovu implementaciju koji:

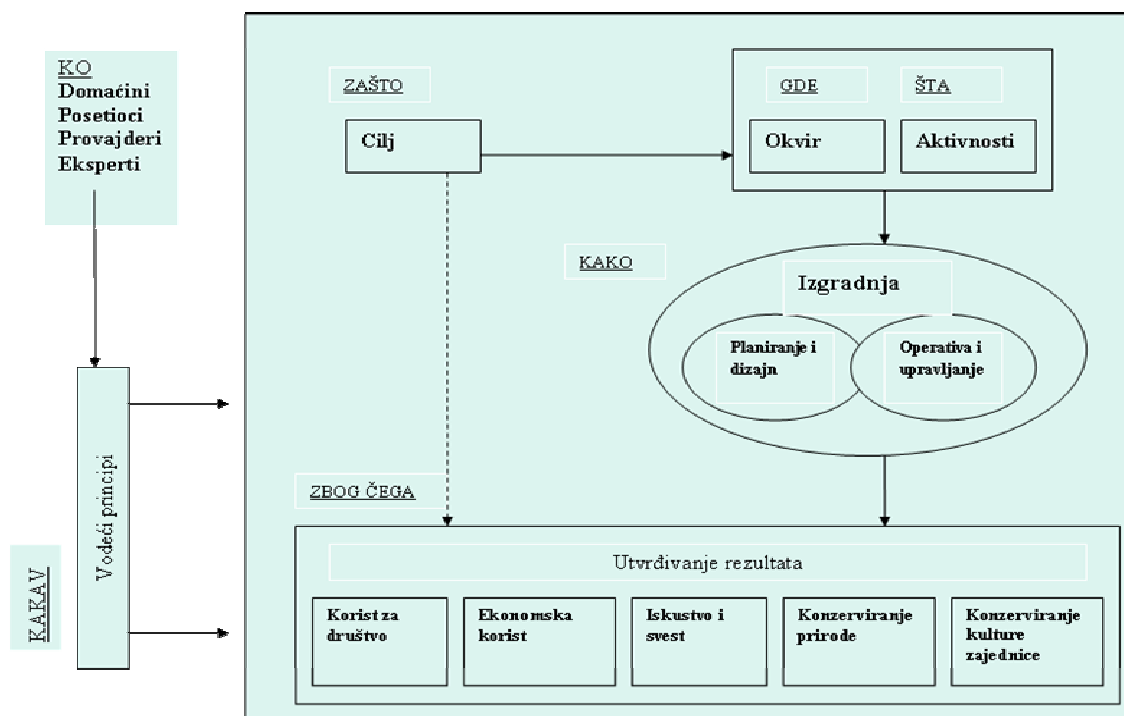
- daju ekonomsku vrednost ekosistema i usluge koje obezbeđuju zaštitu oblasti,
- generišu direktne prihode za konzervaciju i zaštitu oblasti,
- generišu direktne i indirektne prihode za lokalne stejkholdere,
- podstiču konzervaciju u lokalnim zajednicama,
- izgrađuju klijentelu za konzervaciju na lokalnom, nacionalnom i međunarodnom nivou,

1) Jovan Milivojević, Zastava kamioni, Trg topolivaca 4, Kragujevac

2) mr Katarina Kanjevac Milovanović, Zastava automobili, Trg topolivaca 4, Kragujevac,
e-mail: kanjevac@kg.ac.yu

3) Aleksandra Kokić Arsić, dipl.maš.ing., Zastava automobili, Trg Topolivaca 4, Kragujevac,
e-mail: akokic@kg.ac.yu

- promovišu održivo korišćenje prirodnih resursa i
- redukuju probleme biodiverziteta.

Slika 1 - Definicija osnovnog modela ekoturizma

2. ZABLUDE

Mnoge nerazvijene zemlje vide svoju veliku šansu u razvoju ekoturizma i u želji da što pre dođu do željenih prihoda upadaju u zamke koje su posledica određenih zabluda i to pre svega:

- **Svako nerazvijeno područje je idealna oblast za razvoj ekoturizma:** da se u nerazvijenim područjima i uz malo ulaganja može brzo razviti ekoturizam i obezbediti veliki profit i blagostanje; nerazvijeno područje ne mora uvek da bude i ekološki interesantno područje; nerazvijeno područje ne mora uvek da bude i čisto (nezagađeno područje); nerazvijeno područje bez izgrađene infrastrukture i izgrađene legislativne i njene čvrste primene nije područje za ekoturizam; masovne posete gostiju nisu ekoturizam.
- **Ekološka svest stanovništva i turista je na visokom nivou:** ekološka svest stanovništva je svest novca i brzog sticanja bogatstva, a ne očuvanje prirodnih resursa i kvaliteta; ekološka svest stanovništva se pre stiče snažnom regulativom i kontrolom nego li obrazovanjem i podizanjem svesti; ekološka svest masovnih ekoturista je svest obezbeđenja maksimalnog doživljaja, rasonode i provoda za što manje novca; podizanje ekološke svesti turista je striktno poštovanje propisanih normi i standarda i neprekidna kontrola.

- **Seoski turizam je u principu ekoturizam:** seoski turizam nije ekoturizam, on ima samo neke njegove elemente; seoski turizam po koncepciji nema infrastrukturu ekoturizma; seoski turizam se uz primenu principa i standarda i izgradnju infrastrukture ima sve šanse da postane ekoturizam.

Što se pre oslobodi od zabluda to će se brže, efikasnije i kvalitetnije razvijati ekoturizam uz ostvarivanje značajne koristi za državu i lokalne zajednice.

3. OGRANIČENJA

Da bi se razvio ekoturizam u jednoj državi ili regionu neophodno je savladati barijere koje stoje na putu, a koje ukoliko se ne uvažavaju mogu naneti velike pa i neprocenjive štete prirodnoj sredini. Ograničenja su sledeća:

- **Područje nije istraženo u cilju verifikacije standarda i sertifikovano za ekoturizam** - neistražena područja sa aspekta kvaliteta i očuvanosti životne sredine ne mogu biti a priori proglašena za zone pogodne za ekoturizam, a dobijanje sertifikata zahteva novac i vreme.
- **Odsustvo minimuma infrastrukture** - odsustvo minimuma infrastrukture u određenom prostoru verifikovanom za ekoturizam u principu ne može biti korišćeno za posetu turista, jer bi u tom slučaju izazvalo

brzu eroziju osetljivih ekosistema pa čak i njihovo nestajanje.

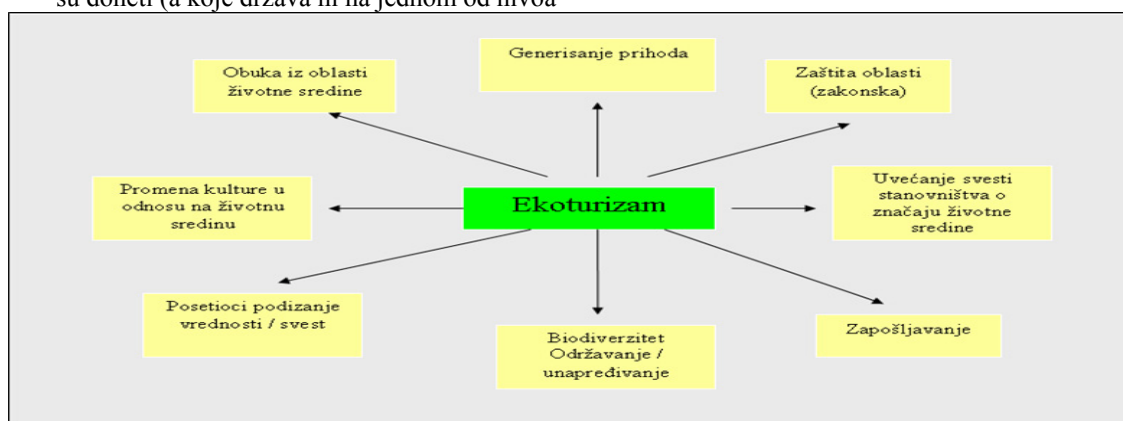
- **Nizak nivo ekološke svesti** - nizak nivo ekološke svesti koja se gradi decenijama a koja je pod naletom civilizacije zasnovane isključivo na novcu i brzom industrijalizaciji zapostavila prirodne vrednosti: čistu i netaknutu prirodu, kulturu zajedništva i druženja i sve druge ekološke vrednosti zajednice. Ovo se odnosi kako na ekološku svest stanovništva, tako i na ekološku svest turista. Izgradnja ekološke svesti je dug period i zahteva odgovarajuća sredstva, pre svega, za obuku i trening lokalnog stanovništva.
- **Želja za brzim podizanjem životnog standarda** - želja i lokalnih vlasti i pojedinaca je brzo bogaćenje i izlazak iz zaostalosti ne birajući sredstva, pa u tom slučaju principi ekoturizma postaju deklarativni pod motom iskoristiti trenutak i šanse bez obzira na cenu.
- **Odsustvo jasnih standarda i legislative** - i pored niza ekoloških standarda i propisa koji su doneti (a koje država ni na jednom od nivoa

pratično ni malo ili vrlo malo primenjuje), još uvek nisu doneti jasni zakoni, standardi i programi koji nedvosmisleno regulišu oblast ekoturizma.

4. MOGUĆNOSTI

Mogućnosti za razvoj ekoturizma u Srbiji i njenim regionima su velike i ogledaju se u sledećem:

- **Netaknuta priroda** - za veliki deo Srbije, može se smatrati da ima u najvećoj meri očuvanu, a značajnim delom i netaknutu prirodnu sredinu (flora, fauna, pejzaži, kulturna baština, zdravi vazduh, voda i hrana). To je prednost.
- **Arheološka nalazišta i istorijski spomenici** - veliki je broj značajnih arheoloških nalazišta u Srbiji od praistorije, rimskog perioda pa do srednjeg veka. Takođe, veliki je broj i istorijskih zdanja (manastiri, tvrđave, i sl.)

Slika 2 - Ekoturizam kao šansa

- **Zdravi voda i hrana** - voda za piće visokog kvaliteta i praktično organska hrana na najvećem delu teritorije Srbije nadopunjuju ekoturističku ponudu.
- **Gostoljubivost i raznovrsna autohtona kultura (regionalna, lokalna)** - poznata gostoljubivost i druželjubivost kao najšira nacionalna osobina i neverovatna raznovrsnost verovanja i običaja, nasleđenih još iz praistorije, su odlika bogatstva srpske kulturne baštine. S druge strane, veliki broj nacionalnih manjina i grupacija ovu ponudu čini još bogatijom i atraktivnijom.
- **Učešće u projektima istraživanja, zaštite i konzervacije** - uključivanje ekoturista u nacionalne i regionalne projekte istraživanja, zaštite i konzervacije životne sredine i kulturne baštine u Srbiji i njenim regionima.

5. DA BI SE USPELO NEOPHODNO JE SLEDEĆE

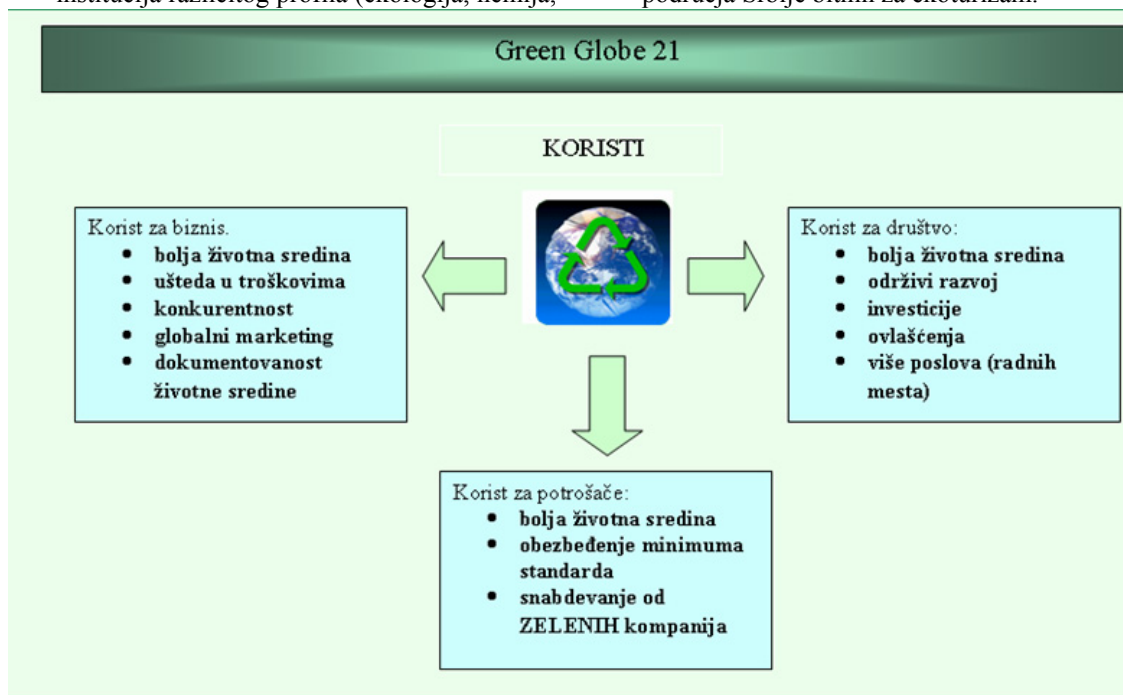
U cilju pravog pristupa razvoju ekoturizma u Srbiji, kao i u cilju maksimiziranja koristi, neophodno je savladati nekoliko osnovnih koraka.

- **Primena međunarodnog standarda za ekoturizam GREEN GLOBE 21** - ovaj standard definiše ekoturizam kao: „*Ekološki održivi turizam sa primarnim fokusom na istraživanje prirodnih oblasti koje je čvrsto vezano za očuvanje, poštovanje i konzervaciju prirodne sredine*“. Treba preduzeti sve neophodne mere u usvajanju i primeni ovog međunarodnog standarda. **Izrada neophodne legislative za ekoturizam** - pored opštih zakona, standarda i normi vezanih za očuvanje i zaštitu životne sredine neophodno je razviti i legislativu za ekoturizam koja mora biti obavezujući za sve u procesima ekoturizma

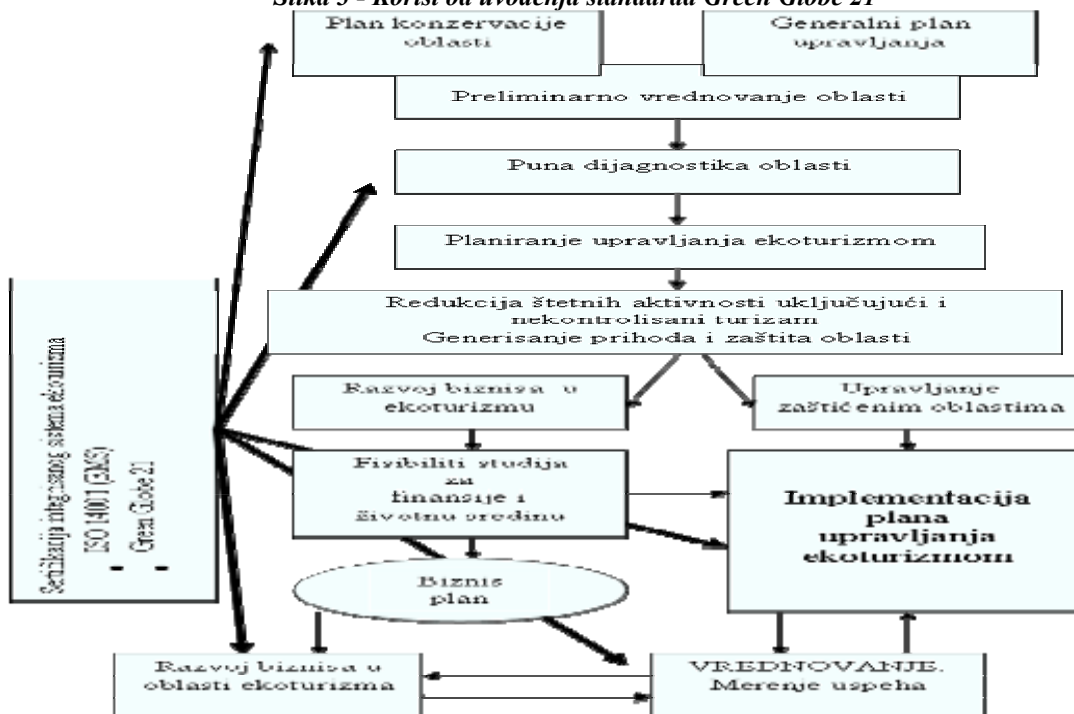
(nacionalnu, regionalnu i lokalnu vlast, turističke organizacije, regionalno i lokalno stanovništvo i ekoturiste).

- **Istraživanje i verifikacija oblasti od interesa za ekoturizam** - istraživanja oblasti zahtevaju ozbiljno uključivanje istraživačkih institucija različitog profila (ekologija, hemija,

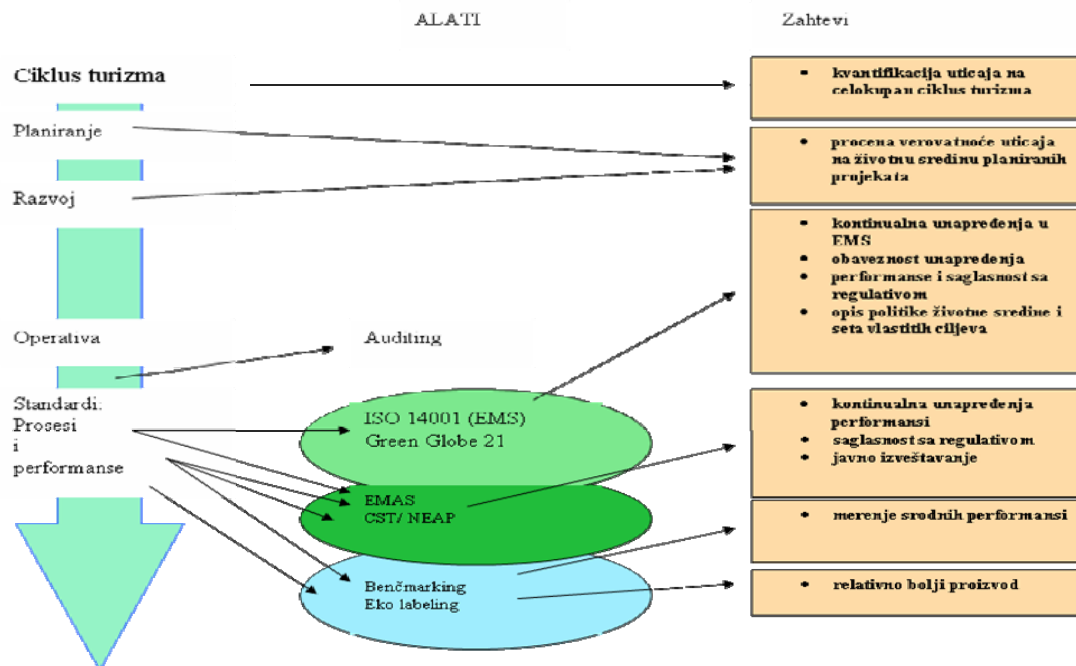
biologija, arheologija, etnologija, fizika, toksikologija, klimatologija...) u cilju kvalitetne karakterizacije oblasti (prostorno određenje, bogatstvo ekosistema, endemske karakteristike, arheološko i etnografsko bogatstvo, itd.) Nakon ovoga sledi mapiranje područja Srbije bitnih za ekoturizam.

Slika 3 - Korist od uvođenja standarda Green Globe 21

Slika 4 – Sertifikacija integralnog sistema ekoturizma

Slika 5 – Alati koji ukazuju na uticaj turizma na životnu sredinu

- **Izgradnja infrastructure** - uspostavljanje infrastructure u oblastima predviđenim za ekoturizam podrazumeva realizaciju: školovanje eksperata za ekoturizam (za rad u turističkim organizacijama i rad na terenu), "Visitor management" (Upravljanje posetiocima), eko destinacije, "Ecolodge", "Green Hotels", obuka lokalnog stanovništva, eko policije.
- **Sertifikacija** - sertifikacija sistema ekoturizma u konkretnoj oblasti podrazumeva ispunjenost zahteva standarda ISO 14001 i Green Globe 21 u svim elementima i procesima, i to: pravljanje biznisom i operativno planiranje, etiku biznisa, odgovornost marketinga, zadovoljstvo kupca, fokus na prirodu oblasti, upravljanje životnom sredinom, interpretaciju i edukaciju, doprinos konzervaciji područja, rad sa lokalnom zajednicom, poštovanje kulture i senzitivnosti stanovništva.
- **Kontinualna unapređenja** - sprovođenje internih audita sistema i neprekidnih unapređenja svih procesa i elemenata sistema bitno doprinose razvoju ekoturizma i očuvanju i unapređenju kvaliteta životne sredine (slika 5).
- aktivna uloga lokalne samouprave,
- stvaranje neophodne infrastructure za ekoturizam,
- intenzivna obuka i podizanje ekološke svesti stanovništva,
- usvajanje i primena međunarodnih standarda ISO 14001 i Green Globe 21 i obaveznost sertifikacije integralnog sistema ekoturizma,
- neprekidni monitoring stanja oblasti (provere na licu mesta, praćenje uz pomoć satelita, eko policija) i sistem kontinualnih unapređenja,
- uspostavljanje snažnog i odgovornog marketinga,
- promovisanje programa istraživanja stanja i zaštite životne sredine.

Jedini pravi i uspešan put u razvoju ekoturizma je sveobuhvatan i odgovoran pristup problematici trajnog očuvanja životne sredine, a time i prirodnih bogatstava Srbije i njihovo očuvanje za buduće generacije.

LITERATURA

- [1] Ecotourism Development – A Manual for Conservation Planners and Managers Volume, The Nature Conservancy, Arlington, Virginia, USA, 2002
- [2] GREEN GLOBE 21, International Ecotourism Standard, 2004
- [3] A Dynamic Conversation: Industry Standards for Responsible Tourism, David Gibson, 2003
- [4] Eco-certification (NEAP Edition III) , Ecotourism Australia, Third Edition, 2003.

6. ZAKLJUČAK

Srbija poseduje značajna prirodna bogatstva koja može da valorizuje kroz ekoturizam. Da bi u tome bila uspešna neophodno je:

- ozbiljan pristup i uloga države (stvaranje početnih uslova i motivacije),

- [5] Save the Earth by Going on Vacation: Ecotourism, Conservation, and Development, Kreg Lindberg, Associate Professor, ORLT Program, OSU-Cascades
- [6] A New Approach to Sustainable Tourism Development: Moving Beyond Environmental Protection, Frederico Neto, 2003
- [7] Assessing the Certification for Sustainable Tourism (CST) Program in Costa Rica, The School for Field Studies (SFS), Center for Sustainable Development Studies, 2004
- [8] Research Note Tourism Ecocertification in the International Year of Ecotourism, Ralf Buckley, Director International Centre for Ecotourism Research, Griffith University, Parklands Drive, Southport, Qld 4215, Australia
- [9] Comparative Study of Ecotourism Policy in the Americas, Stephen N. Edwards, William J. McLaughlin, Sam H. Ham, Department of Resource Recreation and Tourism College of Forestry, Wildlife and Range Resources University of Idaho, 1998
- [10] Mogućnosti razvoja ekoturizam u centralnoj Srbiji, K. Kanjevac, J. Milivojević, Osmi naučno stručni skup - Sistem kvaliteta uslov za uspešno poslovanje i konkurentnost, Kruševac, 2005.